

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 49. De pactis & distractione pignorum, ac de transactione,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

594

SECUNDUM DVBIUM EST. An creditor teneatur computare in sortem non tantum fructus perceptos, sed etiam eos quos percipere debuit, sed sua negligentia non percepit? Vbi aduerte certum esse inter Doctores, teneri tanquam fraudulentum, si dolo, aut lata sua culpa non perceperit; vt cum domus accepta in pignus solita erat locari, & neglexit locare, cum offerrentur conductores: non repeteri autem, si leuissima tantum culpa sua, aut casu fortuito non percepit. Ideoq; difficultatem in eo tantum esse; an teneatur quando non percepit leui sua culpa? De qua re contra Hostiensem in summa tit. De pignoribus, §. Quando efficaciter, sentiunt in verbo Pignus. Angelus. §. 12. Sylu. quest. 11. Rosellanus. 8. Armillanus. 6. quod teneatur; quia cum pignoratitia sic in bonum vtriusque partis, creditor teneatur eam diligentiam adhibere in conferuando pignore, vt non imputetur ei leuis culpa & negligentia; ex qua si debitori damnum contingat, ipsum refarcire teneatur; siue contingat in pignore, siue in fructibus pignoris; tam iis quos protulit, quam quos proferre debuit, iuxta illud, quod in lege Creditor qui pradium, Cod. De pignoratitia actione, statuitur creditorem debere computare in sortem fructus quos percepit ex pignore, vel percipere debuit. Quod etiam habetur ex lege 2. Cod. De partu pignoris, & omni causa.

595

TERTIUM DVBIUM EST. Quam pensionem teneatur in sortem computare si quis domo aut alia re sibi in pignus data vitur? Ad quod dicendum videtur primo; teneri illam tantum pensionem computare in sortem, quam accepisset ab alio cui talem rem pignoratam locasset; seu secundum estimationem, qua concludi & locari domus communiter solent. Ita contra Speculatorem, cum Panor. ad Cap. Cum contra, De pignoribus. n. 10. habent in verbo Pignus. Angelus. §. 13. & Sylu. n. 12. Ratioq; docet; quia creditor non est alterius conditionis quam alius conductor. Id quod procedit quantumcunque aliam domum habuerit in qua habitare posset. Nam eo ipso, quod domum pignoratam non locauit cum posset, teneatur refarcire damnum per id dolo, aut lata sua culpa, vel leui datum; adeoque computare in sortem, pensionem eam quam poterat accipere, si alijs qui offerebantur locasset. Non procedit autem quando sufficienti adhibita diligentia conductorem non inuenit; tunc enim ad nihil teneatur, licet propriam domum locauerit, in pignoratam migraturus ad eam conferuandam, habitando in ea.

Modus quo finitur pignus.

SECTIO IV.

596

DE hac re, quam Molina persequitur sepe memorato tract. 2. disp. 537. extat Digestis titulus Quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur; vnde habetur pignus finiri primo solutione integra debiti; 1. Item liberatur. Secundo, remissione creditoris, qua debitum remittit, vel ab hypotheca recedit, lege Soluitur. Tertio, alienatione pignoris facta de consensu debitoris, lege Si consensu. Quarto, finito tempore constituto illius durationis, lege Item liberatur. Quinto, si creditore deferente iuramentum debitori, is iuret se non esse debitorem, aut si lata sit sententia absolutoria in fauorem debitoris, lege Si deferente. Sexto, emptione; nempe si creditor emit pignus a debitore, lege Titius. In qua additur optimus modus, subscriptione creditoris; nempe si subscribat in instrumento in quo debitor profiteretur alteri secum contrahenti, eam rem nulli esse obligatam. Adde octauum, si solum sit creditor ex ipsius voluntate, vel alio quocunque modo satisfactum sit debito de consensu creditoris, iuxta leg. Si rem alienam. §. Omnis pecunia, ff. De pignoratitia actione. Item nono, redditione instrumenti publici, seu traditione scripturae de pecunia mutuata vel credita, iuxta legem Labeo. ff. De pactis, & legem Crediticem, Cod. De remissione pignoris. Paterea, decimo, si debitor offerat debitum creditori, qui non vult accipere, & ideo debitor coram testibus fide dignis, pecuniam in mansupio obsignato deponit in loco religioso, vel apud hominem fidelem, iuxta leg. Nec

creditorum, C. de pignoratitia actione. Adhuc vndecimo, nouatione, ex lege Solutum, §. 1. ff. De nouationibus. Est autem nouatio prioris debiti in aliam obligationem translatio, hoc est, cum ex precedenti causa, ita noua constituitur, vt prior perimatur, prout habet textus in eod. tit. De nouationibus, leg. prima. Denique duodecimo, ex consensu creditoris, sicut & ex eodem consensu contrahitur, iuxta legem Si probaueris, Cod. De remissione pignoris.

CAPVT XLIX.

De pactis & distractione pignorum, ac de transacione.

SVMMARIVM.

- 597 Quando sit, vel non sit licitum pactum, vt si debitum non soluat tempore constituto pignus transeat ad dominium creditoris.
- 598 Tale pactum vitatur, si sit vt fructus antea percepti, sint creditoris; requiritq; vt iustum pretium inueniat.
- 599 Illicitum est pactum, vt pignus habeatur in feudum, itemq; vt redimi non possit.
- 600 Licitum est cum sciuisse pactum in pignore, perinde ac cum creditore.
- 601 Pacta legis commissoria.
- 602 Debitor liberatur a debito, pignore amisso; creditor vero, acceptum retinere potest quamdiu ei non soluitur integre.
- 603 Quod possit illud alteri pignorare, & quatenus.
- 604 Aliquot documenta de potestate quam creditor habet vendendi pignus sui debitoris.
- 605 De tribus casibus in quibus venditio pignoris potest contingere; & qualiter in vnoquoque eorum sit procedendum.
- 606 Documenta de transacione.

Nota de pactis pignorum.

SECTIO I.

Quaedam supersunt antedictis addenda de pactis pignorum. Primum est, quod si inter debitorem & creditorem contueniat, vt si debitum non soluat tempore constituto, pignus cedat in ius & dominium creditoris, ac pro vendito habeatur (nempe debito ipso rationem pretij subeunte) pactum non valeat; vt notat Hostiensis in summa, tit. De pignoribus. §. Quibus pactis; sequunturque Angelus, in verbo pactum, q. 18. Sylu. eod. verbo, q. 14. & in verbo pignus, quest. 5. & Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 203. Et communem sententiam esse habetur ex Couar. in lib. 3. variar. resolut. cap. 2. num. 7. per Cap. Significante. De pignoribus, & legem viciniam, Cod. De pactis pignorum. Pro qua Panor. ad idem Cap. nu. 7. rationem adfert; quod pignus solet esse maioris pretij quam debitum, ideoque tale pactum mutuantibus absolute concedere, sit vitium passim inducere.

Verum si eiusmodi pactum geret non quidem in iurum creditoris; sed potius in penam impositam, ad coercendam debitoris contumaciam in non soluendo, tunc non esset censendum illicitum; dum modo non accipatur plus, quam sit iuste debitum, serueturq; iustum ipsius pignoris pretium (prout ex Panor. D. Anton. & Sylu. Nauar. habet in cit. 203.) & interuenierit mutui contrahentium consensus, aut Iudicis sententia, absitq; fraus; iuxta ante tradita in cap. 12. causa nona. Quae vide; & specialiter meminere haberi ex cit. Cap. Significante (quod ad illud num. 3. notat Panor.) talem penam non incurere debitorem, quando vete non potuit solvere. Id enim propterea inculcat. Ium est; quod periculum sit ne in eo plerumq; peccetur.

Secundum est, praefatum pactum; nempe vt pignus in penam pro vendito habeatur, nisi ad praefixum tempus

redima-

De distractione pignorum.

SECTIO II.

DE hac re exstat Digest. tit. 5. lib. 20. & C. tit. 28. lib. 8. De qua hæc occurrunt notanda ex iure civili.

Primum est, creditorem licet dominus non sit pignoris, habere tamen ius alienandi illud elapso tempore solutioni constituto, si debitum non fuerit integre solutum, ex lege Si contenerit. ff. De pignoratitia actione. Idem iudicium est, si omnibus hæredibus nõ sit satisfactum, ex lege Solutum, §. Si creditori, eod. tit. Secundum est, ex multis pignoribus obligatis creditorem posse quod voluerit distrahere in solutionem, ex lege Creditoris, ff. De distractione pignorum. Tertium est, cum qui res plures accepit pignori, non teneri vnam liberare, nisi post solutum sit totum debitum, ex lege Qui pignori, ff. De pignoribus. Quartum est, quamdiu debitum non est integre solutum, creditorem habere ius vendendi pignus, ex lege Quamdiu, Cod. De distractione pignorum, quantumcumque modicum restet soluendum, ex lege Debitoris, Cod. Debitorem venditionem pignoris impedire non posse.

Quintum est, cum pignus per venditorem iusto pretio alienatum fuerit, id quod residuum est ultra debitum, restitui debere debitori, ex lege Quamuis, §. fin. De pignoratitia actione; & expressius ex lege fin. §. Sed si quidem, Cod. De iure domini impetrando. Vbi additur (quod etiam habetur ex lege Que specialiter, Cod. De distractione pignorum, & ex lege Questum, §. Pomponius, ff. eod. tit.) si pretium pignoris non suffecerit ad totum debitum soluendum, id quod deest creditorem posse iure à debitore exigere.

Sextum est, cum qui creditori loco debitoris soluerit, habere potestatem vendendi pignus, sicut haberet creditor, in cuius locum successit. Hoc habetur ex lege Cum secundus, ff. De distractione pignorum. Non acquirit autem dominium pignoris; sed debitor illud tanquã suum recuperare potest offerendo ei pecuniam pro se solutam, ex lege Si creditor, eod. tit. Ex qua etiam habetur, creditorem posse cogi à debitore, vt sibi cedat actiones, si quas habeat aduersus emptorem ex venditione pignoris; vt si venditum sit cum pacto, vt illud redimere possit restituito pretio, actionem sibi cedat, qua possit pignus ipsum recuperare ab emptore pretio ei restituito.

Septimum est, pignus vendi non posse antequam debitor sit in mora soluendi, ex lege Cum soluenda, ff. De distractione pignorum.

Octauum est, venditionem pignoris posse contingere in triplici casu. Primus est, quando conuentum fuit, vt illud vendere liceat. Secundus, quando conuentum est, ne liceat vendere. Tertius, quando nihil omnino circa id conuentum est. Atq; in primo casu, secundum formam conuentam procedendum est in venditione; ita tamen vt ea prius debitori semel denuntietur idoneo loco, & tempore; neque aliter fieri debere monet D. Anton. 2. par. tit. 1. cap. 15. §. 3. quem sequuntur Tabien. in verbo Pignus, num. 5. Excipe autem cum Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 204. nisi in pacto adiectum sit, vt denuntiatio non sit ad venditioni necessaria: quia tali conditioni standum est, saltem cum debitor in eam consentit vltro, aut compulsus quidem, sed iusta de causa, vt ad reprimendam contumaciam in non soluendo, quæ in ipso fuerit prius notata.

In secundo casu vero, cum scilicet deductum est in pactum, ne venditio fieret, tunc quoque creditor non obstante pacto vendere potest, alioquin enim ipsum aduersaretur communi bono, tanquam auertens homines à mutando; dummodo tamen prius ter admoneat debitorẽ, prout locis citat adunt D. Anton. & Tabien. expressq; definitur in lege Si conuenerit prima, ff. De pignoratitia actione. Nec sufficit quod ea trina monitio fiat vnica vice, sed triduum debet esse inter vnamquamque, ex glossa ibidem, ad verbum nisi; sequunturque Sylu. in verbo Pignus quest. 10. & Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 204. Addit eadem glossa quod vltra trinam monitionem debeat in hoc casu expectari bienniu; cui fauet textus in lege fin. de qua proxime dicitur. Quæ cum ita sint, conuentio, vt creditor non possit pignus vendere, intelligenda est, vt non

redimatur; correre si ei adiungatur, quod omnes fructus, aut pars eorum, capti vsque ad eum diem, sint creditoris, quia factum esset in fraudem vsurarum, & ideo non esse permittitur. Ita ex Panor. D. Anton. & Sylu. habet Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 217. & videtur satis de se apertum.

Tertium est, pactum factum, vt si pecunia debita intra certum diem soluta non sit, ex tunc creditor rem iure emptionis possideat pretio communi estimatione iusto, licitum esse; quia tunc fit quodammodo venditio conditionalis. Hoc habetur ex lege Si fundus, §. fin. ff. De pignoribus, traditurque ab Hostiens. in summa De pignoribus, §. Quibus pactis.

Quartum est, si pignori pactum apponatur, quod debitore non solente die præfixo, ex tunc creditor habeat pignus in feudum, nõ valere tale pactum, prout in verbo Pignus Sylu. quest. 6. Angel. §. 5. & Tabien. quest. 3. probat; quia fraus fieret legi. Nam in lib. primo feudorum, tit. 27. sic statuitur: Si quis obligauerit rem aliquam pignori eo pacto, vt si statuto tempore pecunia soluta non fuisset, res esset creditoris, & eam pro feudo habeat; potest debitor quandoocumque pecuniam soluendo, pacto non obstante, pignus recuperare.

Quintum est, si pactum sit ne pignus possit redimi in perpetuum, vel ante diem præfixam, ipsum non tenere, vt Sylu. in ead. q. 6. vt notat argumento Cap. Precarium, De precarijs. Idem etiam dicitur esse de pacto appposito, ne post certum diem possit pignus redimi, habes apud Nauarum in Enchir. cap. 17. num. 203.

Sextum est, licitum esse cum fideiussore hoc pactum. Same fundum hunc in pignus; vt si me non solente debitum, pro quo fideiussisti, tu solueris pro me, tuus sit fundus. Hoc notat Sylu. in verbo Pactum, q. 14. vers. 4. & habetur expresse in lege finali, ff. De contrahenda emptione. Absesse autem debet fraus, & seruari æquitas iustitiae, perinde ac si pactum fieret cum creditore. De qua re Couar. lib. 3. var. resolut. cap. 2. nu. 7. & 8.

Septimum est, pacta in pignore reprobara legibus, dici legis commissoria; quia sunt ad instar eius pacti, quod fit in venditione (& dicitur lex commissoria) vt si pretium non solatur tempore constituto, res sit inempta; de quo antea in cap. 17. quest. 3.

ADVERTE autem pacta eiusmodi non esse sic inuvalida quin iuramento confirmata (quia prohibita sunt tantum lege humana) seruari debeant ob reuerentiam iuramenti; nisi ipsium autoritate Episcopali relaxetur, vt ex cõmuni Doctorum sententia per Cap. Significante, De pignoribus, notat Couar. ad Cap. Quamuis pactum, par. 2. §. 3. num. 3. Aduerte etiam quia leges prohibent huiusmodi pacta, nõ solum in fauorem debitoris, sed etiam in penam creditoris, & odium vsurarum, vt Couar. ibid. attingit, ea neq; tunc valere, cum debitor renunciauerit tali beneficio.

Octauum est, valere pactum, vt amissio pignoris, quocumq; casu contingat, liberet debitorem. Illud habet Sylu. in verbo Pignus q. 6. per textum expressum in lege Quæ fortuitis, Cod. De pignoratitia actione. His addo quod antea attingimus obiter, quamdiu debitor non soluit integre debitum, etiam si modicum tantum quid deest, creditorem posse retinere pignus, quousque plena fiat solutio, vt ex lege Quamdiu, Cod. De distract. pignorum, habent in verbo Pignus, Angelus §. 18. & Sylu. quest. 5.

Idem cum illis docens Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 203. pariter docet, quod si debitor statuto tempore non soluat debitum, creditor possit illud alteri pignorare, ex leg. 1. & 2. Cod. Si pignus pignori datum sit. Imo ille alius cui pignus datum est, potest etiam illud alteri dare pignori, & adhuc iste alius alteri, & sic deinceps, prout in verbo Pignus tenent Angel. §. 9. & Sylu. quest. 8. contra Speculatorem qui ad tres vices restringendum putauit. Ratio illorum est, quod cum ius in pignore creditori questum reale sit, ipsum est transitorium de persona in personam, in mille etiam manus. Cæterum in nullo casu licitum erit pignus alteri pignorare pro maiori quantitate, quam sit ea quæ debetur, prout satis indicant idem Angelus in sequenti, §. 11. & Sylu. in eadem quest. 8. sub finem; quod & æquitas postulat.

INAL
S
P
V

vendatur ab eis; tria denuntiatione facta debitori, quam iuris dispositio requirit. Quia omnia, is qui pignus distraxerit, furti reus constituitur, ex cit. lege Si conuenerit.

In tertio demum casu, cum videlicet nullum appositum est pactum de vendendo, aut non vendendo; potest quidem fieri venditio, sed praemissa denuntiatione, seu monitione, elapsisque duobus annis, prout habetur ex lege fin. §. Sin autem, Cod. De iure dominij impetrando: ubi glossa verbo *ex denuntiatione*, interpretatur de vna denuntiatione; sequunturque Anton. 2. par. tit. 1. cap. 15. §. 3. vers. 3. Angel. verbo *Pignus*, §. 7. Sylu. eod. verb. *quasi*. 10. & post ipsos Nauar. in cit. num. 204. Vbi & notat, eam venditionem elapsis duobus annis posse fieri propria autoritate; ante autem fieri non posse nisi autoritate Iudicis. Illud verò biennium, cum debitum fuerit liquidum, computari debet à tempore vnica denuntiationis, quando vnica requiritur; quando vero tria requiruntur, ab vltima trium, ex Bartholo ad supra citatam legem Si conuenit. Cum autem debitum fuerit non liquidum, idem biennium computabitur à tempore sententiae, ex glossa ad eandem legem Si conuenerit.

Ceterum procedunt haec quoad pignus conuentionale, quod vltro traditur creditori à debitore. Quoad iudiciale vero, quod capitur pro executione sententiae definitivae; itemque quoad praetorium, quod capitur in contumaciam rei non comparentis, seruatur alius ordo cum ad eorum venditionem proceditur; vt videre est apud Molinam *De iust. & iure, tract. 2. disp. 538. vers. Sicut autem*. Qua in re tanquam proprie spectante ad praxim fori externi, non immorabimur, vt nec (eadem de causa) in aliis quae ibidem sequentibus, verbis idem subiungit de venditione rei in pignus datae pluribus creditoribus: aut plurius rerum datarum in pignus vni creditori, & de obligatione qua creditor qui rem datam in pignus vendidit, tenetur de euictione.

Subiiciendus esset his tractatus de asecuratione, fideiussione, & transactione; sed de prima vix restant addenda ad ea quae diximus in praeced. cap. 12. causa 18. & in cap. 28. à numero 381. & aliorum sequentibus. De secunda, nihil ob stare videtur quin ad vltimum nimiae prolixitatis fastidium contenti esse possimus antedictis in citato cap. 12. causa 2. Si quis plura requirat, poterit recurrere ad Ludouicum Molinam in saepe memorato tract. 2. à disp. 539. ad 548.

De transactione.

SECTIO III.

606.

DE TERTIA, cum ad praxim fori externi spectet maxime, contenti erimus pauca monere quae facere possunt ad nostrum institutum. Reliqua vero qui volet, petere poterit siue ex Iuris peritis ad tit. De transactionibus, qui est decimus quintus in lib. 2. Digestorum, & quartus in libro item secundo Codicis, & trigessimus sextus in lib. primo Decretalium: siue ex Summulariis in verbo *Transactio*; siue etiam ex aliis qui de contractibus scripserunt, praesertim ex Molina in eodem tract. 2. disp. 556. 557. & 558.

ATQUE PRIMUM SIT, transactionem esse quandam speciem pacti generatim sumpti: ab eodem vero pro sumpto differre, ex lege 1. ff. De transactionibus, quod hoc de se gratuitum sit, & de re certa indubitataque factum, & transactio facta sit de re dubia, necdum per sententiam definita, hinc inde dato & accepto aliquo. Vbi per rem dubiam intelligitur, quaecumque in iudicio tractatur, ac super quam lis pender, aut certe de qua nobis litem esse mouendam, suspicari possumus. Quodque additur, necdum per sententiam definita, indicat, non esse locum transactioni postquam lis per sententiam Iudicis finem accepit: nisi adhuc aliquo appellacionis remedio, aut alio, posset talis sententia impugnari: tunc enim valet transactio, ex lege Eleganter, §. Post rem, ff. De conditione in debiti. Et quod postremo ponitur (*huic inde dato & accepto aliquo*) indicat transactionem non posse esse gratuitam, sed semper vtrumque transigentium debere in aliquo onerari; nempe, vt vnus litem remittat, & alter eo nomine, aliquid ei det.

SECUNDUM EST, transactionem non habere minorem vim, quam rem iudicatam, ex lege Non minore, Cod. De transact. Quod quidem constitutum esse causa minuentiarum litium, intelligitur ex lege *transactis*, eod. tit. Sicut igitur res iudicata, neque rescripto Principis, neque praetextu instrumentorum postea repertorum potest retractari: ita nec transactio bona fide semel inita, ex lege *Causas*, & ex lege *Sub praetextu* 1. & 2. Cod. ibid. & ex Cap. 1. de transactionibus. Dico bona fide, quia si dolo, aut metu graui transactio facta sit, ea rescinditur, ex ead. lege *Sub praetextu* 1.

TERTIUM EST, transactionem adeo fauorabilem censi, cum sit *modus finiendarum litium*, vt Iudex ex officio suo antequam ferat sententiam, litigantes ad illam pro virili inducere teneatur, iuxta Cap. finale, De transactione: nisi causa eiusmodi sit in qua transigere non liceat, vt de beneficio Ecclesiastico, ex cap. 4. & de subiectione spiritali, ex cap. 10. tit. eodem. Ratio vero est, quod cum transactio gratuita non sit, sed fiat aliquo dato & accepto, si de re spiritali fieret, labe simoniae inficeretur, ex cap. 7. eod. item tit.

QUARTUM EST, transactionem ad alias res, vel personas non extendi, quam illas de quibus nominatim in eadem actum est, ex lege *Si de certa*, Cod. De transact. Et ita qui cum vno curatore vel tutore transigit, non censetur cum aliis transigisse, ex lege 1. eod. tit. Item si iureiurando firmata sit, is qui eam infringit infamia notatur, & actione cadit, poenaeque subiacet, prout habetur ex lege *Si quis maior*, ibidem.

QUINTUM EST, transigere posse eum qui potest paciscendo alienare. Hinc enim est, quod regulariter procurator transigere non potest, etiam si liberam habeat agendi potestatem; quoniam aliud est agere, aliud litem decidere, ex lege *Transactionis*, Cod. eod. tit. & ex Cap. *Qui ad agendum*, §. finali, De procuratoribus in 6. Excipe cum glossa ad eandem legem; nisi vel speciale mandatum ad id habeat, vel in rem suam, vel omnium bonorum sit procurator. Inde quoque est, quod tutores, procuratores fidei, vassalli, administratores ciuitatis, Ecclesiarum Praelati, & alij similes si transigant de iure dubio, id facere non possunt cum rerum immobilium alienatione, aut condonatione, seu remissione iuris liquidi, prout habetur ex lege *Præses*, eodem titulo.

Atque de contractibus haec haec tenent; ex quibus licet intelligere, quod possit in illis committi, tum peccatum vsurae, vt cum ob solam dilationem solutionis lucrum accipitur: tum peccatum concussionis, cum aliquid exigitur in mercedem, vltra illud quod ex aequitate debetur, tum etiam alterius iniustitiae, quoties contigerit vnum contrahentium praeter alio grauari: tum demum peccatum immisericordiae, cum contigerit ad solutionem virgeri debitorem, qui nequit eam facere sine suo graui incommodo; cum tamen creditor dilationem ei dare possit sine aliquo, saltem notabili.

TRACTATUS VIII.

De quasi contractibus civilibus.

ANTEDICTIS adiungenda est consideratio nonnullorum quae propter obligationem quam inducunt, non absimilem ei quae oritur ex contractibus, dicuntur quasi contractus; qualia sunt officia civilia priuata, ex quibus aliqui aliquibus obligantur priuatum, ad obsequium eis exhibendum, idque gratis, quod additur, quia contractus erit locationis operae, si pro pretio, seu mercede exhibetur; etsi nihil obstat quin aliquid in remunerationem oblatum, accipiat, prout explicat Molina *De iust. & iure, tract. 2. disp. 548. vers. Locatio*. In hoc genere ponuntur, officium mandararij, & officium procuratoris, de quibus ipse Molina in eadem disp. 548. & quatuor sequentibus: illudque est quod mandante, hoc vero, quod rogante alio quis suscipit volens. Item officium gestoris negotiorum, de quo idem consequenter

dispur.

disput. 553. & 554. estque illud quod quis vltro suscipit gerendi negotium alterius, inficio ipso, nec mandante. Itemque officium tutorum, aut curatorum; quod suscipere compelluntur auctoritate publica. De hoc idem ibid. disput. 555. & latius in precedenti disput. 220. & quinque sequentibus, differens de iisdem tutoribus, & curatoribus. Ad quem recurrere debet is cui non sufficienter alias dicta a nobis; maxime in hoc libro cap. 9. ad num. 141. ad num. 153. & in preced. lib. 20. num. 56. Censeri pariter possunt civilia officia publica, esse quasi contractus cum Republica iniuri. Itemque (nisi malis vocare semicontractus) donatio, testamentum, & legatum. Itaque pro plena ratione iudicandi de peccatis in hoc libro nobis proposita, nonnulla adhuc dicenda sunt, tum de officiis mandatariorum, & procuratorum: tum de officio gestorum negotiorum: tum de donatione, testamento, & legatis; & ad modum appendicis in complementum addendum aliquid de dissolutione obligationis, siue ex contractu, siue ex quasi contractu orta. De civilibus vero officiis publicis particularis tractatus huic addetur.

CAPVT L.

De officio mandatariorum, & procuratorum, ac gestorum negotiorum.

SUMMARIUM.

- 607 Quid sit mandatum, & duo documenta de forma mandati.
 608 Documenta de susceptione mandati, & de eiusdem reuocatione, & de obligatione mandatoris suppediandi necessaria ad mandati executionem.
 609 De cessatione mandati per mortem mandatoris, aut mandatariorum, & de qua culpa teneatur mandatariorum: ac de mandato contra bonos mores.
 610 Definitio Procuratoris.
 611 Procurator alius est ad lites, & aliud ad negotia, & qua etas in illis requiratur.
 612 Procurator legitime constituti auctoritas.
 613 Duae obligationes gestorum negotiorum.
 614 Duae actiones eiusdem respondentis.
 615 De quibus teneatur negotiorum gestor.

DIGESTIS lib. 17. & Cod. lib. 4. titulus habetur Mandati, vel contra: habetur item De procuratoribus Digestis lib. 3. & Cod. lib. 2. ac in Decretalibus, tam nouis, quam antiquis libro primo, habetur demum De negotiis gestis, ff. lib. 3. & Cod. lib. 2. Ad vitandum autem prolixitatis nimie fastidium, de singulis attingemus paucis aliquot documenta accommodata ad nostrum institutum.

Documenta de officio mandatariorum.

SECTIO I.

PRIMUM est, mandatum nihil aliud esse quam officium, siue ministerium quod ab aliquo gratis exhibendum suscipitur in gratiam solius mandantis, vel illius simul & mandatariorum, vel in gratiam alicuius tertij, ex lege 2. ff. Mandati. Pro huius pleniore intelligentia videndus est Molina in citato tract. 2. disput. 548. vbi. vers. Locatio autem, monet illud quod in ea definitione indicatur; ad officium mandatariorum spectare, vt ipsum gratis exhibeatur; non ob stare quod exhiberi possit spe remunerationis accipiende. Nam & cum sic exhibetur, censetur gratis exhiberi; quando quidem mandator tunc etiam ad compensationem obsequij sibi exhibiti, non est aliter obligatus, quam ex gratitudine: sique voluit se obligatum ex iustitia, non mandauit proprie, sed conduxit precio operam alterius.

SECUNDUM est, vt gesta per mandatarium sint valida, requiri, vtis seruet formam mandati: quia paria sunt, praeferre, vel citra mandati formam, & contra eam agere; vnde si non seruet, nihil praedicebit mandanti: sed si quod damnus inde sequatur, tenebitur illud refarcire, ex lege 3. & 4. ff. Mandati: tenebiturque emptori de cuius actione si mandator rem suam taliter alienatam sibi vendiderit, prout

posse, habetur ex lege Cum mandati, Cod. eod. tit. De qua re Molina disput. 552. Aduerte vero ad mandatorum nihilominus pertinere commodum profectum seruata forma mandati, ex §. Is qui exequitur, Institut. De mandato, & ex lege Diligenter, §. finali, ff. eodem titulo. Exemplum est, si mandauit tibi vendere equum meum centum, & tu vendidisti centum & decem: aut si mandauit tibi equum emere mihi pro centum, & emisti pro nonaginta, illud emolumentum meum est.

TERTIUM est, quod colligitur ex lege 3. & 46. ff. Mandati. Quando certa mandati forma praecipua non est, si mandatariorum rem bona fide rationabiliterq; gerat, mandator ei perinde obligatur, ac si certam formam praescripserit, quam seruasset. Itaque in tali casu, si mandatariorum rem mandatoris vendat credita pecunia, & attentis circumstantiis id rationabiliter, prudenterque factum appareat, id ipsum debet idem mandator eam habere.

QUARTUM est, quod habetur Institutis De mandato, §. ii. his verbis: mandatum cuiuslibet suscipere liberum est; susceptum autem consummandum est, aut quamprimum renuntiandum: vt per se metipsum, aut per alium, eandem rem mandator exequatur. Nam nisi ita renuntietur, vt integra causa mandatori seruetur eandem rem explicandi: nihilominus mandati actio (ad damna scilicet omnia deo subsequuta, quod sua culpa mandatum non impleuerit) locum habet; nisi iusta causa intercesserit, aut non renuntiandi, aut inrepeste renuntiandi. Haec ibi. Circa quae videndus est Molina in citato disput. 552. art. 2.

QUINTUM est, mandatorum posse re integra reuocare mandatum, hocque reuocatum euanesceat. Ita habetur ex preced. §. 9. Institut. Indeque Molina ibidem, vers. Mandator, colligit argumentum a contrario sensu, re non integra, seu negotio inchoato, reuocare non posse, si ex reuocatione ei cum quo negotium inchoatum geritur, vel mandatariorum damnum proueniat; nisi forte iusta aliqua causa excuset iudicio prudentis. Caterum si damnum non proueniat, nihil est cur negetur posse mandatorum, re etiam non integra, reuocare mandatum suum, quando quidem actio mandati datur ad interesse; sique hoc non sit, nec illa datur, ex lege Si procuratorem, §. Mandati, ff. Mandati.

SEXTUM est, mandatariorum si expensas aliquas faciat post mandati reuocationem siue expressam, siue tacitam, quam ipse probabiliter ignorauerit, posse eas recte a mandatore exigere, §. Item si, Institutis De mandato; quia iusta alioqui & probabilis ignorantia dampnum illi afferret. Vbi aduerte (quod habet Molina disput. 549. vers. Simili modo) celebrato mandati contractu, ex parte mandantis resultare obligationem soluendi mandatariorum si quid expenderit in mandato exequendo; contribuendique ei necessaria ad mandati executionem, quando non fuerit aliud expressum; itemque soluendi eidem, si quid in gratificationem promisit dum contractus mandati celebrabatur. Haec ille; quibus addit quaedam pro foro externo.

SEPTIMUM est, mandatum expirare morte mandantis, si res sit integra, ex §. proxime citato, & ex lege Mandatum, Cod. Mandati: adde & morte mandatariorum, cum par sit conditio contrahentium. Vnde per argumentum a contrario sensu, si res integra non sit, sed negotium peragi coeperit: neque mandantis, neque mandatariorum morte mandatum expirare: sed mandatariorum posse, & teneri illud profectum dum manet superstes; aut eorum mortuo, ipsius heredes, prout annotat Molina in fine memoratae disputationis.

OCTAVUM est, quando mandatum in solius mandantis utilitatem suscipitur nulla expectata mercede: mandatariorum teneri tantum de lata culpa. Quando vero suscipitur in utilitatem quoque mandatariorum, is teneatur etiam de leui culpa, secundum communes iuris regulas: non autem de leuissima, nisi forte res mandata requirat exactissimam diligentiam: ad quem casum restringenda sunt iura quorum meminit Molina in eadem disput. 549. vers. Exquant.

NONUM est, mandatum quod est contra bonos mores, non esse obligatorium. De hoc pluribus Molina disput. 550. pro foro externo. Pro interno facit quod ibid. initio habet, mandatum generale ad omnia, non extendi ad illicita. Et si quid mandatariorum accepit pro re illicita patrandam,

teneri